

סיכומי הדרך - הידומי

גליון 2

רבי יחזקאל בן קרח אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה - דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. פנחס צמח

מסכת ברכות ז - יא

דף ז

דבר העורך
בס"ד זכינו והעלון הראשון
חתקבל באחדה אצל הלומדים, כעת
אנו ממשיכים במשימתנו, ומקווים
שנוכח להגדיל תורה ולהאדירה...

י"ת מרב חקחלה וראש הכולל

איתא בברכות [ז]. אמר רבי יוחנן
משום רבי יוסי: מנין שהקדוש
ברוך הוא מתפלל? שנאמר:
והביאותים אל הר קדשי ושמתים
בבית תפילתי ... ויש לעין דהנה
בב"ר [נח] אברהם קרא אותו יראה
שנא' ויקרא אברהם שם המקום
ההוא יראה, ש... קרא אותו שלם
שנא' מלכי צדק מלך שלם אמר
הקב"ה הריני קורא אותו ירושלים
כמו שקראו שניהם יראה שלם
ירושלים. ועי' משך חכמה פ' וירא
דשם היה בדור המבול והעיקר היה
לתקן המידות והפעולות, וזה מורה
שלם שכל המין האנושי אדם אחד
וכל אחד מאיברי האדם הגדול וכל
אחד נצרך לחבירו מושפע ומשפיע
זל"ז. ואברהם אבינו ע"ה לימד
בדורו השגחת ה' והיינו יראה ע"ש.
וירושלים לשון רבים כנגד ירושלים
של מעלה ושל מטה המחוברים.
ובפגם בשתי מעלות הנ"ל דעבירות
דע"ז ודשנאת חנם נחרבה, ותבנה
כשתחברנה ירושלים של מעלה
ושל מטה בתיקון מדות אלו בב"א.
והקב"ה מתפלל ומתאוה לחיבור
זה.

החידוץ

איך משכח"ל בשחרית שיברך
רק ברכה אחת לפני ק"ש?
ואיך משכח"ל בערבית שיברך
ברכה אחת אחר ק"ש?

- הקב"ה מתפלל, שיכבשו רחמיו את כעסיו וכו', וכן אמר רי"ש לאכתריאל כשראה אותו בקה"ק, ולמדנו משם שלא תהיה ברכת הדיוט קלה בעיניך.
- אין מרצים את האדם (וכן הקב"ה) בשעת כעס.
- הקב"ה כועס בכל יום, (בזמן שהמלכים משתחוים לשמש) רגע כמימריה, (158888 לשעה) ובזמן הזה התרנגול עומד על רגל אחת וקרבלתו לבנה לגמרי, (ולא כעס כשבלעם שידע לכוון שעה זו, רצה לקלל את ישראל).
- אין דרך ארך שהצדיק יעניש את הרשע.
- טובה מרדות אחת בלב האדם יותר ממאה מלקיות.
- משה ביקש מאת ה' שישרה שכנתו רק על ישראל, (ולא על העכו"ם) ושיודיענו לדרכיו, מדוע צדיק ורע לו וכו', "לא שנענה דתלוי אם הוא צדיק גמור או לא, וכו', וי"א שלא נענה.
- הקב"ה מראה קשר של תפילין למשה.
- דיבור של ה' אינו חוזר אפי' שהיה על תנאי. (ואעשה אותך לגוי גדול, וזרעו של משה היו גיבורים).
- אברהם הוא הראשון שקרא את ה' 'אדון', ואף דניאל לא נענה אלא בזכותו.
- **השם גורם: ראובן:** ע"ש ש'ראו' מה בין בינו שלא התרעם על נטלת הבכורה, לבין עשו שהתרעם הגם שמכר את הבכורה, **רות:** ע"ש שעתיד לצאת ממנה דוד ש'ריוה', שירים לה'.
- תרבות רעה של בן קשה מגוג ומגוג, ודוד אמר 'מזמור' כשראה אבשלום יוצא ממנו, כי היה חושש שיצא ממזר או עבד.

עיוני הדרך

דף ז

מתי למעשה מותר להתגרות ברשע?

אם נבוא לחוש לכל התירוצים שנאמרו בגמ', אין היתר אלא לצדיק גמור, ברשע שאין השעה משחקת לו, ורק במילי דשמיא. אולם עין במ"א [ס' קנו] דחילק רק בשעה משחקת לו וכתירוצ' בתרא, וע"ע מהרש"ל וצל"ח כאן.

מה הביאור בדיון שצריך להיכנס לבהכ"ס שיעור ב' פתחים?

- **שי' רש"י:** שצריך להיכנס לתוך הבהכ"ס שיעור ב' פתחים, (ח' אמות), כדי שלא יראה עליו כמשוי,
- **שי' הר"מ:** כרש"י, אבל מטעם שלא יביט החוצה דרך הפתח,
- **שי' הרא"ש:** דהכוונה שישעה שיעור הליכת ב' פתחים לפני שיתחיל להתפלל, כדי שתתיישב דעתו, ונ"מ בין הטעמים: א. אם אין הפתח פתוח לרה"ר, לרש"י והרא"ש אסור, להר"מ מותר, ב. אם מקומו קבוע ליד הדלת, לרש"י מותר, להרא"ש צריך להמתין בכ"ז, (להר"מ לכאורה אין לקבוע מקומו שם), והשו"ע (ס' צ' סעי' כ') פסק לחוש לכל השיטות הנ"ל.

דף ח

מתי יש עדיפות להתפלל בבית המדרש מאשר בבית הכנסת?

- **להר"י יונה:** העדיפות היא גם כשהוא יצטרך להתפלל בבית המדרש ביחיד,
- **להרמב"ם:** העדיפות היא רק אם יש לו עשרה בבית המדרש, (אפי' שבבהכ"ס יש יותר ב"ר עם"), (חוץ ממי

לרפואה שלימה לתינוקת אודליה עלזה בת
רבקה בתוך שאר חולי עמו ישראל. אמן.

עיוני הדף

שתורתו אומנתו שלומד בתוך ביתו שמותר לו להתפלל שם ביחידות, וכ"פ הגר"א),

השו"ע (ס' צ' סי"ח) פסק כהרמב"ם, וביאר המ"ב דבבית המדרש הקבוע לרבים, יש עדיפות לכ"א להתפלל שם, אבל בבית המדרש של יחיד, יש עדיפות רק למי שלומד שם כדי שלא יבטל מלימודו. **והרמ"א** הביא את שו"י הר"י יונה, מ"מ התנה שזה דוקא למי שתורתו אומנתו, וסיים שלא ירגיל עצמו בזה שלא יבואו ללמוד ממנו.

מתי חל האיסור ללמוד במקום דאיכא ס"ת פתוח?

יש בזה סתירה בין הסוגיות, בברכות ד' ת. מבואר שרב ששת היה מהדר אפיה וגורס בזמן קה"ת, ומאידך בסוטה לט. מבואר דכיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפי' בדבר הלכה, ויש בזה כמה תי' בראשונים,

- **רש"י**, ותי' א' דתוס': בקול נמוך שרי, ובקול רם אסור, (ובביה"ל ביאר דע"כ מיירי שהוא כבר יצא יד"ת, אכן כ' דמהשו"ע לא משמע הכי)
- **בה"ג**, ותי' ב' דתוס': אם יש כבר עשרה ששומעים מותר, ואם לאו אסור,
- **רי"ף**, ותי' ג' דתוס': רק אם תורתו אומנתו כרב ששת (שפטור מקה"ת) מותר, ואם לאו אסור,
- **ר' יונה** תל': אם הוא מחזיר פניו מותר, (מהדר אפיה) ואם לאו אסור,
- **תוס' בסוטה**: רק לרב ששת שהיה עיוור ופטור מקה"ת, לו מותר, ולאחרים אסור,

השו"ע (ס' קמ"ו ס"ב) הביא את כל השיטות הנ"ל, (חוץ משי' התוס' בסוטה), ואסברה לה המ"ב, דהשיטה המתירה רק למי שתורתו אומנתו, היינו בתנאי שהוא בקול נמוך, ושיש כבר עשרה שומעים, והביא שם שכחיהם אין מי שתורתו אומנתו לענין זה.

מה הביאור בגמ' שצריך לקרוא שמו"ת "אפי' עטרות ודיבון?

- **לרש"י** היינו אפי' אותם מילים מילים שאין בהם תרגום כלל, ולפ"ז צריך לקרוא ג"פ אפי' השמות, וכ"פ שו"ע (ס' רפה"ס"א),
- **לתוס'** היינו אפי' אותם מילים שיש בהם תרגום ירושלמי, ועדיף לקרוא בהם את התרגום הזה, אבל השמות א"צ לקרואם ג"פ,
- **ויצא** ב' נ"מ, א' האם צריך לקרוא את השמות ג"פ, לרש"י כן, להתוס' לא, ב' האם צריך לתרגם עטרות ודיבון, לרש"י לא, לתוס' עדיף, וקיימ"ל כרש"י, אלא שיש מחמירים שי' התוס', לתרגם עטרות ודיבון, (מ"ב שם סק"ג)

האם אפשר לקרוא ק"ש דערבית, בזמן שבין עה"ש לנץ החמה?

אמרו בגמ' שאפשר לקרוא ק"ש דערבית, בזמן הזה, כיון דזה עדיין לילה לגבי חובת ק"ש, דיש ב"א שעדיין ישנים בזמן ההוא, וביארו הראשונים דאף שבמתני' אמרו שהזמן הוא עד עה"ש, מ"מ היכא רק נדאנס (כהנהוג דרבנן דאישתכור לגמרי) יכול לקרוא אפי' עה"ש, אבל אם לא נאנס אינו יוצא אחר עה"ש, כדמוכח מעובדא ד"באו בניו מבית המשתה", דהם לא היו אנוסים כ"כ, דיכלו להפסיק באמצע המשתה,

והקשו התוס', דכיון דבאמת לאחר עה"ש הוי יום, נמצא שיכול לקרוא גם של שחרית וגם של ערבית בזמן ההוא, ולמה לא נקט ר"ע חידוש יותר גדול, ותי' ב' תירוצים:

- **א'** דלגבי ק"ש הוי לילה כיון שב"א עדיין ישנים, וא"א לקרוא ק"ש דשחרית,
 - **ב'** דבאמת אפשר לקרוא את שניהם בזמן ההוא, ור"ע רצה לאשמועינן שא"י יד"ח של ערבית לאחר הנה"ח.
 - **ג'** הרא"ש תל': דבאמת אפשר לקרוא את של שחרית אחר עה"ש, אך אם קרא את ערבית אחר עה"ש תו לא מצי למקרי גם את של שחרית, דהוי תרתי דסתרי,
- וכדברי** הרא"ש פסק השו"ע (ס' נח ס"ה).

דף ט

מה הפסק הלכה לגבי סוף זמן ק"ש?

בגמ' מבואר שפסקו הלכה כר"ג, שיכול לקרוא עד עה"ש, ואילו לעיל בד' ד. מבואר שגזרו חז"ל לאוסר לאכול ולשתות לפני שקרא ק"ש, **שי' התוס' והרא"ש**: שאף שאפשר לאחר עד עמוד השחר, מ"מ יש גזירה שלא לאכול לפני ק"ש,

שי' הרמב"ם: דלכתחילה יקרא עד חצות, ורק בדיעבד יקרא עד עה"ש, וביאר הבי"ד פסק הלכה כחכמים, וע"ש,

מתי מותר להתגרות ברשעים ומתי אסור?

לתי' א': במילי דשמיא מותר, במילי דעלמא אסור.

לתי' ב': אין השעה משחקת לו מותר, שעה משחקת לו אסור. (ורק במילי דשמיא)

לתי' ג': צדיק גמור מותר, צדיק שאינו גמור אסור.

לתי' ד': אם השעה משחקת לו אסור (ואפ' צדיק גמור, ואפ' במילי ידיה)

- הקובע מקום לתפילתו, אויביו נופלים לו מתחתיו.
- גדולה שמושה של תורה יותר מלימודה.
- עת רצון להתפלל בזמן שהציבור מתפללים.

דף ח

- מי שמתפלל בבהכ"ס זוכה לאריכות ימים, ואם לאו נקרא רשע, וגורם לשכינה שתסתלק.
- צריך ליכנס שיעור שני פתחים בבית הכנסת, לפני שמתפלל.
- **עת מצוא** זה: אשה, (מצא או מוצא), תורה, מיתה, (903 סוגי מיתות), קבורה, בית הכסא, (ואחרון עדיף מכולהו).
- מקום שלומדים בו הלכה, גדול ועדיף מבכה"ס, ולכן אמוראים היו מעדיפים להתפלל שם מבכה"ס.
- נהנה מיגיע כפו גדול מירא שמים.
- אם התלמיד כפוף לרבו יגור במקומו, ואם לאו אל יגור במקומו.
- אסור לצאת כשהס"ת פתוח, אם לא בין גברא לגברא, וספק בין פסוק לפסוק,
- רב ששת היה לומד בקה"ת.
- חייב אדם לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום בכל שבת ולא להקדים ולא לאחר.
- **עצות**: לשחוט את הורידים כדי שיצא הדם, לכבד ת"ח ששכח תלמודו, לא לחתוך בשר ע"ג היד, [סכנה / קלקול סעודה], לא לעבור אחרי בהכ"ס בזמן שהציבור מתפללים, לא לישון בלי ק"ש, לא לישא גיורת, לא לשבת על מיטת ארמית, [משום מעשה שהיה].
- **המדיים**: אין חותכין בשר ע"ג היד, אין נושקים אלא ע"ג היד, אין יועצים אלא בשדה,
- **הפרסיים**: צנועים באכילה בבית הכסא, ובתשמיש, אבל מזומנים לגהינם.

מתי חל האיסור לעבור אחורי פתח בהכ"ס?

רק אם אין פתח אחר לבהכ"ס, ואין בכנ"ס אחר בעיר, והוא לא רץ, ולא נושא משא, ולא מניח תפילין, הא לאו הכי מותר.

מתי הזמן האחרון (בדיעבד), לק"ש דערבית, והזמן הראשון לק"ש דשחרית?

דערבית: לל"ק: קודם עה"ש, לל"ב קודם נה"ח, [שיש ישנים עד אז], **וכן הלכה**, (אבל לא יאמר השכיבנו).

דשחרית: לל"ק: אחר עה"ש, [יש קמים בשעה זו], לל"ב אחר נה"ח. (ונחל' אי מעולת עד הנץ הוי, יום או לילה),

דף ט

- חכמים לא חולקים על עיקר דברי ר"ג שהתיר לקרוא עד עה"ש, והלכה כר"ג.

עד מתי אפשר לאכול קרבן פסח?

לראב"ע עד חצות [ג"ש הזה - הזה / חיפזון דמצרים]

לר"ע עד עלות השחר [חיפזון דישראל]

- הקב"ה מבקש מישראל לנצל (י"א בע"כ [משום משוין]), את כל הכסף של מצרים (בע"כ), לקיים הבטחתו לאברהם, וישראל עונה שמספיק לו לצאת ממצרים.
- ה' מבטיח ביציאת מצרים, להיות עימהם בשאר גלויות, (אדיה אשר אדיה), ומשה טוען שדייה לצרה בשעתה, וכן אליהו בכרמל ביקש "ענני ה' ענני", א' שתדך האש,

ב' שתסיח דעתם שלא יאמרו שזו כשפים.

מתי הוא תחילת זמן ק"ש של שחרית?

- **לת"ק:** משיכיר בין תכלת ללבן, שבתוך אותה גיזת צמר,
- **לר"א:** משיכיר בין תכלת לכרתי,
- **לר"מ:** משיכיר בין זאב לכלב,
- **לר"ע:** משיכיר בין ערוד לחמור, (בירושלמי מבואר דר"א ר"מ ור"ע הוא אותו שיעור)
- **לאחרים:** משיראה את חבריו (דרגיל ואינו רגיל עמו, תוס') בריחוק ד"א ויכירונו. (בב"י ס' נח' כ' דהיינו ת"ק), וכן הלכה.
- **לוחיקין:** היינו לפני הנץ החמה, כדי לסמוך גאולה לתפילה.

מתי הוא סוף זמן ק"ש של שחרית?

- בשעה שלישית של היום. (בסופה, ב"י ס' נח' בשם הראשונים דלא כר"ש ע"ש)
- כל הסומך גאולה לתפילה אינו ניזוק כל אותו היום.
- לעולם ירוץ אדם לראות אפי' מלכי אומות העולם.
- כל מה שתיקנו לפני העמידה (השכיבנו, ה' שפתי) נחשב כגאולה אריכתא ואינו מפסיק את הסמיכות בין גאולה לתפילה.
- 'יהיו לרצון', נתקן בסוך הי"ח, כמו שדוד אמרו לסוף הי"ח פרקי תהילים.
- דוד אמר 'הללויה' רק כשראה במפתן של רשעים.

דף י

- צריך להתפלל שישבו הרשעים מרשעם ולא שימותו. (יתמו חטאים)
- רנ', כנסת ישראל, שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כמו המינים.
- גוג ומגוג נסמך בתהילים לאבשלום, ללמדך שהעבד (גוג) ימרד באדונו (הקב"ה) כמו אבשלום שמרד באביו.
- דוד אמר שירה (ברכי), על כל שלבי החיים, (מעזי אימו, ראיית המזלות, ינק משדי אימו, (ולא ממקום ערוה וטינופת), מפתן של רשעים, יום המיתה).
- הקב"ה צר צורה ומטיל בה נשמה, והוא מבלה את מעשה ידי, דלא כבני אדם.
- חמשה 'ברכי נפשי' כנגד הנשמה הדומה להקב"ה, (שהיא ממלאה את כל הגוף, וראויה ואינה נראית, זנה את הגוף, טהורה, ויושבת בחדרי חדרים), ולכן היא ראויה לשבח את ה'.
- הקב"ה עשה פשרה בין חזקיהו לישעיהו, שחלה חזקיהו והוצרך ישעיהו ללכת לבקר אותו, ניבא לו שימות על שלא קיים פו"ר, (בגלל שעדייתם רשעים לצאת ממנו) וחזקיהו התחזק בתפילה, (נגד הבטחת הנביא, כי אפי' חרב חדה מונחת אל ימנע עצמו מן הרחמים) וחיה והוליד בנים.
- תפילתו היתה ע"י ק"ו, משונמית שלא עשתה אלא קיר לאלישע והחיה את בנה, ק"ו שהוא סמך גאולה לתפילה / גנו ספר רפואות.

מה עשה חזקיהו שהודו לו ומה עשה שלא הודו לו?

- גנו ספר רפואות, כתת נחש הנחשת, גירר עצמות אביו - והודו לו.
- סתם מי גיחון, קצץ דלתות היכל ושגרם למלך אשור, עבר ניסן ביום ל' באדר, ולא הודו לו.
- התולה בתפילתו בזכות עצמו - תולין לו בזכות אחרים, (חזקיהו) והתולה בזכות אחרים - תולין לו בזכות עצמו, (משה)

מה עשתה שונמית לאלישע?

- י"א שקירתה את העלייה, וי"א שחצתה את האכסדרה לשנים ע"י קיר, ושמה שם מטה שלחן, כסא, ומנורה.
- עובר דרך מותר להנות כאלישע, ומותר שלא ליהנות כשמואל הרמתי שהלך בכל מקום, וכלי תשמישו עימו.
- אשה מכרת באורחין יותר מן האיש. (הבחינה באלישע שהיה קדוש כי לא ראתה זבוב / קרי על מיטתו)

שי' ר' יונה: דלכתחילה יקרא מיד, וזהו הגזירה דדף ד, ואין לו לאחר מחצות, דגם ר"ג מודה לזה, (והבה"ל כ' דכ"ה גם שי' הרמב"ם), **ולדינא,** השו"ע (ס' רלה ס"ג) פסק כשי' הרמב"ם, ובביה"ל כ' שכיון שיש עוד הרבה ראשונים דקיימי בשי' הרא"ש אם הוא מלמד לרבים יש להקל ולאחר אפי' לאחר חצות.

מה הפסק הלכה לגבי תחילת זמן ק"ש דשחרית?

יש בזה הרבה סתירות בגמ':

בדף ת. מבואר שאפשר לקרוא את שמע מיד אחר שעלה **עמוד השחר**, **בדף ט.** מבואר דקיימ"ל כאחרים **דמשיכיר** אפשר לקרוא ק"ש, **ושם** פסק אב"י **לוחיקין** שצריך לקרוא ק"ש לפני הנץ החמה, **ומאידך** ביומא לו. מבואר שהיתה נברשת במקדש וע"י היו יודעים מתי נה"ח, ולאחר שעלה **עז"ש** קראו ק"ש, **ובישוב** הדברים יש כמה יש שיטות בראשונים:

- **שי' ר"ת:** דעיקר הזמן הוא אחר הנה"ח וותיקין היו עושים שלא כדין, ואב"י לא פסק כותיקין אלא לאפוקי 'אחרים',
 - **שי' תוס':** (ח-ט:), דאפי' בשעת הדחק אפשר לקרוא רק משיכיר, (והגמ' דד' ח. לאו דוקא, כ"כ ב"י ס' נח' בדעתם), וזמן ותיקין היינו רק כדי לסמוך גאולה לתפילה, וביומא איירי לכל אדם שלא יכלו לקום לפני הנה"ח,
 - **שי' הרא"ש:** דבשעת הדחק מותר לקרוא מעה"ש, וזה הגמ' בד' ח., לכתחילה עיקר הזמן הוא משיכיר, והשאר כתוס',
 - **שי' הרמב"ם:** דעיקר הזמן הוא כותיקין, (ונראה שזה דין בק"ש לקרוא אותו לפני קצת לפני נה"ח), ולא קיימ"ל כאחרים, אלא כאב"י שפסק כותיקין, ולאחר מכן יוצא בדיעבד, עד סוף ג' שעות.
- השו"ע** (ס' נח' סעי' א' - ג'), פסק כשי' הרא"ש, ע"ש.

דף י

מה האיסור להתפלל ע"ג ספסל וע"ג מקום גבוה?

ע"ג מקום גבוה: לכו"ע הטעם משום שזה גבהות להתפלל כך לפני ה', וקרא כתיב " ממעמקים קראתך ה' "

ע"ג ספסל וכדומה: נחלקו הפוס' בטעם הדין:

- **הב"י** כתב דה"ט דהוא טרוד שמה יפול, וחיידש שזה אסור אפי' שאין הספסל גבוה ג', משא"כ באיסור ע"ג מקום גבוה היינו דווקא בג' טפחים.
 - **הפרישה** כתב דהוא משום חציצה, דומיא דכהנים שאין דבר המפסיק בין גולם לרצפה,
 - **הב"ח** כ' דספסל הוי כמו מקום גבוה, ואסור משום גבהות, וחלק עמש"כ ב"י, וס"ל שגם בספסל אין איסור אא"כ גבוה ג"ט, (דאין הבדל בניהם).
 - **ובב"י** כ' דהתירו את האיסור הנ"ל לזקן או לחולה או למי שצריך לדרוש ברבים, ויש לדון לאור הטעמים הנ"ל,
 - **לפי הב"ח** דהטעם בספסל הוא משום "גבהות", ניחא שהיתרו לזקן שאין כאן גבהות, כיון שהוא עושה לצורך, ועל מיטה גבוהה י"ל דהיינו מקומו הקבוע, ואי"ז גבהות,
 - **לפי הב"י** שהטעם הוא משום ביעותותא, צ"ל או שבכ"ז לא הטריו או דמיירי באופן שאין ביעותותא, (מ"ב ס' צ' סק"א), [ולגבי הדורש ברבים, יש שכ' שבאמת אין לו היתר בספסל דהא איכא ביעותותא, (שם סק"ה בשם הפמ"ג)]
- לפי הפרישה** אין סברא להתיר בזקן וכדו' דהא ס"ס איכא חציצה,

מה הטעם שצריך לכוון ב' הרגליים יחד בשעת העמידה, ומה הנ"מ?

בטור ס' צ' כ' ע"ז ב' טעמים בשם הירושלמי, א. מפני שאנו מתדמים למלאכים שרגליהם רגל ישרה, ב. שהתפילה במקום קרוב, והכוונה היו הולכים עקב בצד גודל, **ונ"מ** כמה צריך לכוון את הרגליים, דלטעם א' צריך לכוון אותו ממש כאחד, משא"כ לטעם ב' סגי שיהיו עקב בצד גודל, **ור' יונה** נקט עיקר כטעם א', וכ"פ השו"ע שם, אבל מדברי **הטור** נראה שנוקט עקר כטעם ב'.

דף יא

מהו הטעם שאסור לאכול ולשתות לפני התפילה?

בגמ' הביאו ע"ז ב' פסוקים: **א'** לא תאכלו על הדם, (קודם שתפללו על דמכם), **ב'** ואותי השלכת אחר גוויך, (שמקבל עול מלכות שמים אחר שאכל), **ונ"מ** איזה תפילה צריך להתפלל כדי להתיר את האיסור, **לפי** טעם א' היינו דווקא את התפילה שמו"ע,

לפי טעם ב' סגי שיקרא ק"ש, והמ"ב (ס' פט' סק"א) כתב לחוש לשני הטעמים.

האם ברכת 'והערב נא' היא המשך ברכה ראשונה או שהיא ברכה בפני?

לר"ת (דף מו.) - הוי המשך הברכה ראשונה, דלא"כ כיון שהיא ברכה קצרה אין לה דין של ברכה הסמוכה לחברתה, (כמו ברכות ההבדלה), וא"כ היה לה לפתוח בברוך, ומוכח מזה שהוי המשך ברכה ראשונה, **להרמב"ם** - הוי ברכה בפני"ע, והא דלא פותחת 'בברוך' דגם בברכות קצרות יש דין של ברכה, ומה שבהדבלה כל ברכה פותחת בברוך, ה"ט דאפשר לברך כל ברכה בפני"ע. **והשו"ע** (ס' מז' ס"ו) הכריע לומר 'והערב' עם וא"ו, דיוצא בזה לכו"ע, (ובמ"ב כ' בדעת השו"ע דברכה אחת היא).

מה ברכת 'אהבת עולם' פוטרת כשלא ביקר ברכת התורה?

תוס' (יא:): מביאים שי"א שזה פוטר רק את הלימוד הראשון שלאחר ברכה זו, **ומהרא"ש** משמע שזה פוטר לימוד של כל היום בתנאי שלמד מיד לאחר התפילה. וכ"פ השו"ע ס' מז'.

האם צריך לכוון כדי שאהבת תפסור אותו מברכת התורה?

- מדברי הר' יונה משמע שצריך לכוון, ומדברי **הרא"ש** משמע שא"צ לכוון, ואפי' לא נזכר שלא ביקר ברכת התורה אלא לאחר שאמר 'אהבת עולם', יצא. **אכן** אם כיוון להדיא שלא לצאת בברכת 'אהבת עולם', כתב הביאו"ל דמהני לכו"ע.

האם ק"ש יכול להיות נידון כלימוד לאחר ברכת אהבת עולם?

הב"י הקשה על הירושלמי שכ' שצריך ללמוד לאלתר כדי שתחול ברכת 'אהבת עולם', דתפ"ל שתמיד קורא ק"ש מיד אחר כך? **ותי' ב' תירוצים:**

- דלפעמים אינו מברך ק"ש מיד לאחר 'אהבת עולם', (כגון אנשי משמר),
- דק"ש שנאמר דרך תפילה אינו נחשב כלימוד, (וכ"פ הגר"א)
ומעתה לפי תי' א' אה"נ שק"ש פוטר, אבל לפי תי' ב' ק"ש באמת אינו פוטר, ובשו"ע ס"ח כ' דהוי ספק, ולכן יזהר לברך ברכת התורה לפני התפילה, (דיתכן שישכח ללמוד אחר התפילה), **ובדיעבד**, כ' הגרעק"א (בביה"ל), דאם לא למד אחרי התפילה מודה השו"ע שיכול לברך ברכה"ת, דהעיקר כתי' הב'.

- מארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו - כאילו מקריב תמידין.
- **דיני תפילה:** צריך להתפלל דווקא ממקום נמוך (ממעמקים), צריך לכוון רגליו בתפילה, אסור לאכול ולשתות לפני התפילה.
- מי שקורא ק"ש אחרי השעה ג' יכול לומר את הברכות.
- גדול ק"ש בזמנה יותר מתלמוד תורה.
- **בשכבך ובקומך:** לב"ה היינו בזמן ששוכבים או שקמים, אבל לעולם קורא כדרכו, לב"ש הכוונה שיקרא בשכיבה (בערב) ובקימה (בבוקר).

דף יא

מה דורשים מ"בשבתך בביתך ובלכתך בדברך"?

בשבתך בביתך - פרט לעוסק במצוה,
ובלכתך בדרך - פרט לחתן שהוא טרוד בטירדא דמצוה,

- אבל חייב בכל המצות, כי אין טרדתו טירדא דמצוה, חוץ מן התפילין שהם קרובים פאר והאבל מעולל באפר.
- לב"ה אסור לעשות כב"ש, ואם עשה נחלקו אי מהני או לא.

מה הברכות שלפני ק"ש דשחרית?

- לפני: יוצא אור ובורא חושך, [כדי להזכיר את מידת לילה ביום], אחרי: אהבת עולם / אהבה רבה.
- אסור להאריך במקום שצריך לקצר, (השכיבנו) וכן הפוך, וכן אין לחתום במקום שלא אמרו, וכן הפוך
- ברכת אהבת עולם פוטרת במקום שלא אמר ברכת התורה.

על מה מברכים ברכת התורה?

י"א רק למקרא י"א אף למדרש י"א אף למשנה וי"א אף לתלמוד.

מאי מברך?

לעסוק בדברי תורה, הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך וכו', אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

מה היו הכהנים מברכים בתפילתם שאחרי עבודתם?

יוצר אור, (או יתכן אהבה רבה, ויוצר אמרו רק כשהאיר היום), עשרת הדברות, שמע, והיה אם שמוע, ויאמר, וברכו עם העם שלש ברכות: אמת ויציב, ועבודה, וברכת כהנים, ובשבת מוסיפין ברכה למשמר היוצא: מי ששיכן שמו בבית הזה הוא ישכין בניכם אחוה וכו'.

תירוצ לחידון הקודם: איך מכשח"ל שאסור לאדם לשתות מים לפני התפילה?

מי שלא קידש בליל שבת כי החובת קידוש של הלילה אינה פוקעת גם קודם שחרית. וע"ע בחזון עובדיה שבת ח"ב עמ' קנד', ושמירת שבת כהלכתה פ' נ"ב הערה ל"ב.

אפשרות נוספת ע"פ הבה"ל ס' רפ"ט ס"א (ד"ה חובת) דמי שהותר לו לאכול ולשתות קודם תפלה כגון שהוא לרפואה [וכמ"ש בס' פ"ט ס"ג] פשוט דצריך לקדש מתחלה, וממילא לפני זה אסור אפי' לשתות.